

KOOLIUUENDUSLANE

EESTI ÕPETAJATE LIIDU PEDAGOOGILISE TOIMKONNA
JUURES OLEVA KOOLIUUENDUSRÜHMA BÜLLETÄÄN

Nr. 3.

7. märtsil 1936.

3. aastakäik.

Ilmub iga kuu (välja
arvatud juuni ja juuli).

Tellimishind eraldi „Õpetajate Lehest“ 50 s. aastas.

Millist paberit tarvitada algõpetuses.

August Ots.

1934. a. suvel kooliuuendusnädalal tekkisid teravad vaidlused selle kohta, millist paberit tarvitada algõpetuses kirja õpetamisel, kas nn. ilukirja, ühejoonega või joonteta paberit. Nüüd, millal sellest möödunud ligemale poolteist õppeaastat, on sellega nii mõnigi kolleegidest katsetanud ja kogunud kogemusi. Oleks huvitav kuulda nende katsete tulemustest. Tahan lühidalt peatuda oma kogemustel.

Õpilane armastab alguses suurelt kirjutada. Ja seda suurelt kirjutamist ei tohi õpilasel takistada. Suurelt kirjutades harjub õpilase käsi kindlalt töötama. Kui nüüd alguses hakata kirjutama ilukirja paberil, paneb see aga õpilase kirja suurusele kindlad piirid ette ja ei anna õpilase käele tarvilikku vabadust. Ilukirja paberiga võime saavutada õpilase kirja korralikkuses häid tulemusi seni kaua, kui kirjutame ilukirja paberil. Kui aga jätkame kirjutamist ühejoonega või joonteta paberil, tuleb esile õpilase kirjas suur tagasilangus. Õpilased kaotavad kirjas tasakaalu.

Valge joonteta paber annab õpilasele kirjutamisel kõige suurema vabaduse. Seal võib õpilane niisuurelt kirjutada kui soovib. Kuid, nagu me teame, on ka liig suurel vabadusel omad pahed.

Oli kord mul õpilane, kes ei saanud kuidagi number 3 kirjutada. Ta ei kirjutanud seda püsti, nagu meie kirjutame, vaid „kõhuli“ ☹. Kirjutasin talle paberile ette, lasksin harjutada paberil ja tahvlil, midagi ei aidanud. Ei aidanud muud, kui tegin „kastid“, kuhu ta siis pidi 3 kirjutama. Ja mõne katse järele oligi 3 kirjutamine selge. See oli muidugi võib olla erand ja seda ei saa me üldistada. See aga näitab, et alati ei saa (joonteta) paberiga läbi.

Möödunud õppeaastal katsusin tarvitada ainult joonteta paberit. Kuid see katse andis aasta lõpuks sarnaseid tulemusi, et teist korda seda enam ette võtta ei taha. Igatahes tulemused mind ei rahuldanud sugugi. Alguses keelasin kategooriliselt joonlehe tarvitamise, kuid pärast olin sunnitud oma keelus järeleandma.

Mida me nõuame õpilase kirjalt? Et see oleks korralik, s. t. read sirged, tähed ühepikkused, ühekõrgusel jne.

Mis pahed on (joonteta) paberil õpilaste käekirja korralikkuse suhtes?

Me teame, millise raskusega I kl. õpilane alguses tähti „maalib“. Kui nüüd võtame joonteta paberi, siis teeb õpilasel raskust ridade sirge hoidmine, ridade ühelaiustele vahedele paigutamine, ühepikkuste tähtede ja ühekõrgusele kirjutamine. Et neid raskusi vältida, selleks püütakse tarvitada joonlehti. Joonlehe tarvitamine aga rikub lastel silmi,

Nende pahede ja raskuste vältimiseks olen tarvitanud käesoleval õppeaastal I kl. nn. ühejoonega paberit ja tulemustega olen täiesti rahul. Müügil olevad ühejoonega vihud on I kl. jaoks liiga kitsaste joontevahedega. Kõige harvemad on 16 joonega leheküljel. Ka needki on kitsad ega anna õpilasele tarvilist vabadust. Minul on tarvitusel 12 joonega vihud, mis osutuvad üsna kohasteks. 12 joonega vihke ei ole aga üldiselt saada. Sügisel laskis neid valmistada Viljandimaa Õpetajate Liidu Kooperatiiv „Õpistu“; nad maksavad 1 sent enam kui teised vihud. Kui tekib aga tarvidus nende vihkude järele, küllap siis hakatakse valmistama neid üldiselt.

Ülalnimetatud vihud võtsin tarvitusele kirjatähtede kirjutamise algusega. Eelharjutustel ja suurte trükitähtedega kirjutamisel tarvitasin aga joonteta paberit.

Joonelist paberit soovitan tarvitada I, II ja III õppeaastal. IV õppeaastal võib juba hakata üleminema joonteta paberile, kuna sel õppeaastal on õpilase kiri omandanud juba teatava kindluse. IV klassis võib tarvitada rööbiti mõlemaid. V ja VI klassis tuleks aga tarvitusele ainult joonteta paber.

Näide õppetöö Keskustusest ja tihendusest.

B. Rea.

3.

Veebruar.

1. *Emakeel.* Lug. ja kõneoskus: „Arno haige“, „Hingetuisk“, „Kas on veel rohtu, mis aitab?“, „Tormiga merel“, „Õppereisijad

Muhumaal“, „Kummalise vilega merilehmade karjus“, „Vaesed inimesed“, „Eesti muld ja eesti süda“. Kirjandid: „Vabaduspäev“, „Kui olin haige“.

2. *Ajalugu*. Rootsi aeg. Vene aeg. Põhjasõda. Priiislaskmine.

3. *Maateadus*. Pärnumaa. Läänemaa. Saaremaa. Tallinn ja ta ümbrus. Harjumaa.

4. *Looduseõpetus*. Metsloomad ja linnud talvel. Soovimatuid kaaselanikke meie elamus.

5 tundi matemaatikale.

5. *Matemaatika*. Miljard. Ruut ja kuup. Risttahukas. Kolmetahul. täisnurkse püstprisma pind ja ruumala. Kolmnurga pindala. Kolme- ja neljakoh. arvude korrut. Suurte arvude jagamine täisasadadega ja kolmekoh. arvudega. Osa leidmine tervest ja terve leidm. osa järgi. A. Budkovsky — J. Käisi Matemaatika töövihk II, lehed 21—46; leht 25 seoses maateadusega.

6. *Joonistamine*. Haige laps, apteegis. Metsloomad ja linnud. Majad lipuehtes. Talvine külapilt, mets talvel. Emakeele lugemispalade illustreerimine.

Keskustustemad. I Inimesed, loomad ja linnud talvel. Juhtiv — E.: „Arno haige“, „Hingetuisk“, „Kas on veel rohtu, mis avitab?“, „Talveraamat“ (J. Käis. Looduseõpetus. Saateainet indiv. tööks, IV õpp.-a., lk. 11). Kirjandeid L.: Metsloomade ja lindude elust talvel. Soovimatuid kaaselanikke meie elamus. J.: haige laps, apteegis, linde ja metsloomi. Mtm.: A. B. — J. K. II vihk, leht 35.

II Meri ja inimene. M.: veebruarikuu kava. E.: „Tormiga merel“, „Õppereisijad Muhumaal“, „Kummalise vilega merilehmade karjus“, „Vaesed inimesed“.

III Vabaduspäev. A.: aktuse kõne. E.: „Eesti muld ja Eesti süda“, hümn, kirjand. Mtm.: A. B. — J. K. II vihk, leht 36. J.: majad lipuehtes. La.: isamaalaule.

M ä r t s.

1. *Emakeel*. Lug. ja kõneoskus: „Orjalaule“ (seos ajalooaga), „Kuidas Pärnus vanasti kaubeldi“ (seos ajalooaga), „Metsakuninga ärkamine“, „Võrku laskmas“, „Helde puuraijuja“. „Eksiteel“.

2. *Ajalugu*. Teoorjus. Talude ostmine. J. V. Jannsen. Majanduslik tõus: raudteed, vabrikud, linnad.

3. *Maateadus*. Viru rannikul. Alutaguse soodes ja metsades. Narva linn ja Joala juga. Pandivere kõrgustikul. Mõningaid kokkuvõtteid kodumaa kohta. Soome.

4. *Looduseõpetus*. Kana ja ta sugulasi. Kanakasvatusest. Kala. Jää ja lume sulamine. Esimesi rändlinde: kuldnokk ja löoke.

4 tundi matemaatikale.

5. *Matemaatika*. Kolmnurkade pindala mõõtmine. Kümnend-arvude- ja murdude korrutamist. Kolmetahul. püstprisma pind- ja ruumala. Täisarvude jagamine kümnendmurdudega. Kümnend-murdude jagam. A. B. — J. K. II vihk, lehed 47, 49 (seos maateadus.), 48, III vihk, lehed 1—25. Leht 6 (seos ajalooa), 11 (seos maateadusega).

6. *Joonistamine*. Kana. Kala. Kalapüügil. Kalapüügi riistad. Kuldnokk puuri juures. Pühade munad. Ornamente.

Keskustusteemad. I Loodus ärkab talveunest. L.: jää ja lume sulamine, kuldnokk ja löoke, kala. E.: „Metsakuninga ärkamine“, „Võrku laskmas“. M.: kalastus Viru rannikul. Mtm.: A. B. — J. K. III vihk, leht 25. J.: kala, kalapüügil, kalapüügiriistu, kuldnokk puuri juures.

II Kana ja kanakasvatus. L.: kana ja ta sugulasi, kanakasvatus. Mtm.: A. B. — J. K. III vihk, leht 15. J.: kana.

Aprill.

1. *Emakeel*. Lug. ja kõneoskus: „Sind teretame, kuldapäike“, „Väikesed kevadetegijad“, „Õnn“, „Vanemaise laul“, „Rohkesti ta-
sutud häätegu“, „Järv leegib eha paistel“.

2. *Ajalugu*. 1905. a. revolutsioon. Ilmasõda. Eesti riikliku iseseisvuse tekkimine.

3. *Maateadus*. Läti. Vene. Rootsi. Saksamaa. Inglismaa.

4. *Looduseõpetus*. Konn. Sarapuu, lepa ja paju õitsevad oksad. Esimesi kevadlilli. Seemnete idanemine. Õppekäigud ja vaatluste korraldamine. Kordamist.

5. *Matemaatika*. Osa leidmine tervest ja terve leidmine osa järgi. % arvutamine. Hõlbustavaid võtteid korrut. ja jagamisel. Kordamist. A. B. — J. K. III vihk, lehed 26—35 ja 42 (seos ajalooa), 43, 47.

3 tundi looduseõpetusele.

6. *Joonistamine*. Sarapuu, paju, lepa õitsevad oksad. Kevad-
lilli. Puud hiirekõrvul. Illustreerimine.

Keskustusteemad. I Kevadine õitseaeg. L.: sarapuu, paju ja lepa õitsevad oksad; esimesi kevadlilli; seemnete idanemi-
sest. E.: „Sind teretame, kuldapäike“, „Väikesed kevadetegijad“. Mtm.: A. B. — J. K. III vihk, leht 30. J.: sarapuu, paju oksad; sinilill, ülane; puud hiirekõrvul.

1. *Emakeel*. Lug. ja kõneoskus: „Ojavere Madis“, „Kevadel karjas“, „Karja Eedi suviste“, „Valgemäe“, „Karjase kauplemine“, „Viimased koolipäevad“. Kirjand: „Esimene karjapäev“.

2. *Ajalugu*. Kordamine.

3. *Maateadus*. Kordamine: kokkuvõtteid Eestist.

4. *Looduseõpetus*. Veel kevadlilli. Kevad aias: puud, pöösad ja lilled. Kevad põllul. Vaatluste kokkuvõtteid taimede õitsemisest, rändlindude tulekust j. m. Õppekäigud. Tööd kooliaias-Kordamist.

5. *Matemaatika*. Arvutamist raudteesõiduplaani alusel. Ülesandeid sõidukite liiklemisest. Kordamist. Mõõtmisi väljal. A. B. — J. K. III vihik, lehed 36—41, 44—46.

8 tundi looduseõpetusele.

6. *Joonistamine*. Põllumees külvamas, kündmas. Karjane. Õitsev õunapuu. Auto, jalgratas, rong, lennuk.

Keskustustemad. I Kevad aias ja põllul. L.: veel kevadlilli; puud, pöösad ja lilled aias; kevad põllul. E.: „Ojavere Madis“, „Kevadel karjas“, kirjand. Mtm.: A. B. — J. K. III vihik, lehed 44, 45, 46, mõõtmisi väljal. J.: põllumees külvamas, kündmas; õitsev õunapuu; karjane. La.: „Kevadelaul“.

II Kodumaal rännates. M.: kokkuvõtteid Eestist. A.: kordamine. Mtm.: A. B. — J. K. III vihik, lehed 36—41, 46. La.: „Kas tunned maad“. J.: sõidukid.

Kirjandust.

Joh. Käis. „Uusi teid algõpetuses“ III, 1933.

Sama. „Keskustuse põhimõte ja selle teostamise võimalusi“. (Pedagoogiline aastaraamat III, 1935.).

„Nõrkade“ küsimusest*)

Karl Praakli.

M. Raua lühike kirjutis „Nõrkade“ read“... oli väga rabav. Eeskujuks seatud kuulsad koolidki esinevad nii kohutavate „nõrkade“ protsendiga, et loed ja hämmastud. Õnneks need kaks kooli olid ainult näited, seepärast jääb lootus statistilisele meetodile, kus arvestatud ka vähem kuulsad koolid. Ehk kokkuvõttes ometi pole asi nii pöörane. Aga M. Raul on lehitsetud andmeid paljudest koolidest, ju siis tal ikka on õigust, et „normaalne meie kool ei ole,“ sest „midagi on meie koolis korrast ära.“

*) Vt. „Kooliuuenduslane“ 1935., nr. 10; 1936., nr. 1 ja 2.

Loomulikult vajab küsimus põhjalikku uurimist, kuid see ei takista ka päevakajalist sõnavõttu, milleks alljärgnevalt mõned mõtted.

Uurimusi selle küsimuse kohta ongi korraldatud, kuigi mitte Eestis. Saksa autorite A. Busemann'i ja O. Bobertag'i uurimustega on meid kokkuvõtlikult tutvustanud J. Meerits „Istuma-jätmine selektsioonivahendina“ „Kasvatuses“ Nr. 6 — 1933. Säält selgub meile, et peapõhjus tavaliselt on väljaspool kooli: õpilaste andevaesus ja sotsiaalsed olud. Ent keegi ei kahtle, et oma osa on siin igal juhul ka sisemisil põhjusil: töötingimusi, õpetaja isikul ja õppemeetodeil. („Igast põhjusest natuke“ ütleb M. Raudki).

Nii halb kui istuma-jätmine ongi ja me meeleldi ideaaliks peame Busemann'i sihti: „otsida teid, kuidas istuma-jätmist üldse kõrvaldada,“ osutub ometi paratamatuks see seni, kui meil ei lähe korda kõrvaldada põhjusi väljaspool kooli: s. o. eraldada andevae-seid erikooli ja võimaldada sotsiaalselt kehvadele soodsaid õppimis-tingimusi. Kuni meil koolis on nõrgaandelised, raskestikasvatatavad ja rasketes sotsiaalsetes oludes kasvavad lapsed kõrvuti õppimas normaalsetega, ei saagi edasi jõudmine olla igati normaalne.

Ent ega need kõik ei annaks ka kuhjatud klasside (raskete töötingimuste) juureski nii kohutavat istumajääjate protsenti. Dr. Madisson omas teoses „Tõutervishoid ja rahva tulevik“*) arvab, et näiteks Tartus on nõrgaandeliste protsent 4,5, raskestikasvatata-vate protsent 1,5, seega kokku 6°/o. See on suur protsent ja ta kasvavat üha, sest autori tõendusel sotsiaalselt alaväärtuslik element Eestis kasvab kiiremalt kui rahvaarv. Kuid ometi on ta niivõrt väike, et kui me siia umbkaudselt kalkuleerituna liidaksime sotsiaalsete olude (vaesus, suur perekond, tervislik põdurus, vanemate surm, vallaslapsus jne.) sunnil istumajääjate protsendi kahekordsena eel-misest, s. o. 12, saaksime vaid 18°/o. See jääb ikka kaugele noist 60-test ja 70-test. Kui istumajääjate % juba sellaste arvudeni tõu-seb, siis on see enne kõike kooli sisemine põhjus ja esijoones õpetaja süü.

Kui kolleeg Lillmaa arvab nõrkade rohkuses süüdi eriti kooli-vaimu, siis tahaksin küsida, mis vaim see koolivaim muud on kui õpetajavaim ennekõike. Kui „nõrk“ saab õpilastele „nagu au-asjaks“, siis on sellase mentaliteedi istutanud õpilastesse ikka õpe-taja. Ja siin võivad ja peavadki koolinõunikud olema omal kohal, vaatamata sellele, et õpetajat ehib auväärt „vanema õpetaja“ ja

*) „Elav Teadus“ Nr. 43.

uhke „kooliuuenduslase“ tiitel, või et „keskkoolid seavad tema lõpetajaid eeskujuks“. Kuidas siin nõu anda, seda nad teavad ise.

Kuid M. Raud tõi küll sellaseid üksikuid näiteks, aga väitis, et „üldine nähe on siiski, et viimased klassid, viies ja kuues, on õpilastest lagedad“. Kui nähe on üldine, siis peavad ka põhjused olema üldised.

Kui oli eelpool juttu sotsiaalsetest oludest tingitud istumajäajast, määrasin selle 12°%. See on muidugi väga huupivõtud arv. Tõenäolik on, et see paljudes kohtades on hästi suurem, aga kohtades „kus ei ole mõisaid, aleveid ega aguleid“ ehk ka väiksem. Minul saada olevail andmeil ühe kooli kohta kujunevad mõningad arvud järgmistena. Viimaste aastate kehvemate õpilaste toetusesaajate keskmine % on u. 30. Koolil pole lähedal ei mõisaid, aleveid ega aguleid; ta ringkond moodustub asundustest ja vanaküladest. Praegu on esimestest lapsi enamikus. Kuue aasta jooksul esinenud 76 istuma-jäämise juhust on 49 olnud toetusesaajad, seega 64°%.

Mida see muud näitab, kui et istuma-jäämine on sotsiaalne probleem ja et meie rahva sotsiaalse koostisega on kuueklassiline algkool paljudele küllalt raskeks pingutuseks, mida seni üha enam kuivavad toetussummad (antud koolis on omavalitsuse poolt antava toetuse keskmine summa abisaaja kohta 1 kr. 25 s.) kaugeltki kerendada ei suuda. Ja koolile on see tegur, mis kindlasti tõstab „nõrkade“ protsenti.

Agalähme otsima seda nähet, mis üldiselt „nõrkade“ rea paisutab vägevamaks kui see tohiks olla loendatud tingimusi arvesse võttes ja eriliselt kuulsaid mehi välja arvates. Lähtun ülaltoodud kooli andmetest.

1929./30. õppeaastast, mil kool muutus kuueklassiliseks, oli selles kolme komplektiga töötavas koolis istuma-jääjate % järgmine:

KL \ ÖA	29/30	30/31	31/32	32/33	33/34	34/35
I	20	5	19	16	12	18
II	5	13	23	20	30	14
III	11	12	20	26	26	0
IV	22	15	14	22	20	28
V	40	30	29	38	32	30
VI	—	0	0	0	0	0

Silma paistab eriliselt kõrge istuma-jätmise % V klassis. See juhtub sellest, et koolis on valitsenud põhimõte: mitte teha õpilas-

tele takistusi edasipääsemiseks, kui tal puuduvad võimed ühes õppeaines (näit. matemaatikas) või mingi õppeaine ühes osas (näit. õigekirjas). Oleks ju lausa ülekohus pidada õpilast kinni I, II (või temale veel õnneks) III klassis, sest et õpilane ei oma kõige õpetaja püüete päälle vaatamata küllaldasid võimeid õigekirjas. Ent küllalt olen kohanud kolleege, kes on tähendanud: „Need, kes teevad õigekirjas vigu, istuvad meil I või II klassis!“ Ime siis, et 33 õpilasest jõuab VI-sse ainult 8!

Ma peatun emakeele juures seepärast, et istuma-jäämises emakeel alati võistleb matemaatikaga esimese koha pärast ja mitte ainult nooremates klassides. Teame, et peaaegu igas õppeaines, aga õigekirjas eriti, on igal õpilasel omad individuaalsed nõrkused, mida on võimalik ravida, kui temaga töötatakse individuaalselt, teda ravitakse temale vajalise ravimiga. Mis puutub aga meie emakeele harjutisraamatuisse, siis on nad selliseks ravimistööks kõlbmatud. (Tuletagem meelde neid mõtteid, mis esitas J. Estam emakeele õpetajate IV kongressil). Suure klassikomplektiga töötades (antud koolis näit. I—II 45, III—IV 46 õpilast) olles tööga kooramatud, eksib õpetaja vihuvirnade ja vigade vahele ja kui talle raamat siin vähe abi annab, läheb ta n. ö. „ühtlase kursusega“ edasi ja lepib lõpuks sellega, et klassis on 15—25% õpilasi, kes õigekirja rahuldavalt ei kirjuta. On kahju, et J. Estami mõtted jäid seni teostamata ja see töö tegemata, mis tema arvates õigekeelsuse ja õigekirja ravimiseks teha tulnuks, ja iga emakeele õpetaja ühineb V. Altoa väitega, et meil kohane emakeele harjutisraamat puudub (v. sellekohane kirjutis „Eesti Kool“ Nr. 8 — 1935). Kuid V klassis ei ole istuma-jätjateks õppeaineteks ainult emakeel ja matemaatika. Kuigi nad omavad esikohta, on antud kooliski omakoht looduslool, ajalool ja maateadusel.

Veel huvitavamaks kujuneb istuma-jääjate küsimus, kui võrrelda tüdrukute ja poiste % eraldi. Eelpool antud õppeaastail oli see V klassis järgmine:

P.	T.	P.	T.	P.	T.	P.	T.	P.	T.	P.	T.
25	20	40	20	33	25	59	17	27	37	57	20

Nii siis, on sellel koolilgi oma „ebanormaalsus“ — kohutav poiste istuma-jäämine viiendas klassis. Kuuendas lähevad edasi 100%, seega on olnud selektsioon esikohal tugev eelpool seletatud kaalutlusil, mitte teha õpilase arenemisele takistusi. Kuid et VI

klassi lõpetaja peab omama tarvilisi võimeid, siis on need õpilased, kes pole vastanud antud nõuetele V klassi jäänud toppama, eriti aga poisid.

Mis on aga selle nähtuse põhjuseks. Mis muud kui see, et meie kool elab veel väga didaktilise materialismi tähe all. Ta koormab viimastes klassides õpilasi, teeb õppimise neile tüütavaks see tõttu, et ei arvesta õpilaste eaga. Mõtlen, mul ei tarvitse hakata uuesti refereerima siin prof. Cederblad'i uurimusi „Koolikohustus ja rahvaharidus Rootsis“, sest A. Meikop on seda teinud „E. Koolis“ Nr. 2 — 1935. Aga ma tsiteerin siiski ta päämõtet:

„Me ei arvesta lapse noorusega. Võtame siis algkooli õppekavva nii hirmuspalju tarku asju... puhtmõistuslikku, kuiva ja teoreetilist kraami, mis sugugi ei vasta ea arenemisastmele. Lapse tundeelu, lapse kasvatuslik külg jäävad viljelemata ning ülesanne ebaõnnestub.“

Kahjuks pole mul andmeid, kas igas koolis on poiste ja tütarlaste edasijõudmise % nii väike, poiste kahjuks, kuid antud juhul see on nii ja see omakorda tõendab sama, sest tütarlapsed olles neis aastates poistest arenemises ees, olles ka üldse kuulekamad ja koolitahtelisemad, lepivad rohkem olukorraga, kuna poistes tekib protest ja see avaldub õppimishuvi puuduses.

Mis kahju see kõik toob, seda väljendab teine rootsi teadlane dr. L. Ljunglund: „Nüüdisaja „realism“ õpetusküsimustes on lühinägeline ega pea silmas olulisemat. See tahab leidlike meetodite abil õpilasile pähe panna hulga teadmisi ja meelsamini niipalju „kasulikke“ aineid kui võimalik. Aga nii ei saabu mitte ainult paljuteadmisest oskamatus, vaid peaülesanne, igakülgne kasvatus jääb kõrvale“. Ja vähe allpool karm otsus: „Kindla iseloomulisi, ustavaid ja ausaid inimesi vajatakse ühiskonnas alati, kuna seevastu vajadus kergesti haihtuvate mäluetadmisega varustatud isikute järele oleneb juhuslikust nõudmisest“ (v. „Poliitilised peavoolud“, Elav Teadus Nr. 48).

Kuid kahjuks tulevad sellased häälde kuuldavale ainult Rootsis, aga mitte meil. Meil valitseb hoopis teisi tendentse. Tuletagem meelde keskkooli õpetajate IV kongressi häält, mis nõudsid „algkooli IV õppeaasta juurdeliitmist eelklassina keskkoolile, kuna see võimaldaks keskkoolis paljudes õppeainetes süstemaatilist tööd algusest peale“... Kahjuks ei esinenud M. Raud andmetega keskkooli „nõrkade“ suhtes, kuid A. Borkvelli esitatud andmeil on %/% õige kõrge („E. Kool“ Nr. 10 — 1935. a.). Mu kitsas ruum ei luba

peatuda pikemalt küsimusel, seepärast esitan ühe illustreeriva näite. Kui olin seminari esimeses klassis, kirjutasin vihiku-pikkuse kirjandi ajaloo kodukirjandina temale „Kreeka ehitus- ja raidkunst“. Teema oli kogu klassile huvitav ja töötasime innukalt. Kuid taevake! — käisin juba 16.-t aastat. Ja tänapäeval tahetakse, et midagi sellast peaks kirjutama pisike algkooli IV klassi õpilane, kes õppima pandud keskkooli ettevalmistusklassis süstemaatilist ajalookursust! Noh muidugi ta õpib ju ka midagi, mõne nime ja aastaarvu, kuid need põhjatud kultuuriloolised ja poliitilised probleemid, mida vana-aeg on täis, need lähevad tast mööda kui vari ja siis, kui ta nii vana on, et see temale oleks jõukohane, pöörab ta neile selja. Nii siis oleks vajalik korraldada meilgi uurimusi: 1) nõrkade küsimuse kohta algkoolis, 2) selgitada, milliseid jälgi on jätnud meie algkooli-haridus ellusiirdunud noortes (à la Cederblad'i uurimused). Ma mõtlen, et need uurimused aina kinnitaksid, et kui kool tahab olla ennekõike kasvatusasutis, ta arvestagu lapse-ega, tema hingeeluga. Siis ei tule sellast õpilaste protestikarjet, nagu väljendab August Annist: „Nii palju tahame, nii vähe võime. Kool on nii koormav, klass nõnda kitsas, keelde ja käske nii palju. Elu ennast me igatseme vaba, tuhandevärvilist, rikast!“

„Nõrkade“ read.

E. Mikkel.

Elu nõuab täpsust igal sammul. Et vältida umbkaudsust, tarvitatakse igasuguseid mõõte ja aparate. Ainult õpetajal puudub abinõu, millega võiks kindlaks teha, et õpilase hinnang on täpne ja õige, et ta teadmised „grammi“ rohkem ei kaalu. Siin peitubki see „nõrkade“ (mille all mõistame ka puudulikke) rohkuse saladus.

Ei saa kuidagi leppida J. Lillmaaga, et nõrkade liigeses rohkuses süüdi „praegune“ kooli- ja ajavaim. Nõrkade haigus on vana ja laialdane. Juba 1912. a. tuli võidelda selle pahega.

Selge, et süü langeb õpetajale ka siis, kui ta „südame ja hinge-ga asja küljes“. Tahame uskuda, et absoluutne enamik õpetajaist innuga on süvenenud oma töösse. Ainult sel eeltingimisel räägime üldse õpetajast.

Igal õpetajal on oma hindamise põhimõte. Need põhimõtted aga tublisti erinevad. Üks ja sama vastus leiab mõnikord mitmesuguse hinnangu. Võtame näiteks eksami kirjandi, milles selge ja kindel vastus — must valgel. Juhtub, et üks õpetaja paneb 3,

teine 4 ja kolmas võib-olla koguni 5. Igaüks on talitanud südame-tunnistuse järgi, on tahtnud õiglane olla. Lahkumine on olnud ainult nende põhimõtetest.

Väga tuttav on ka mõne õpetaja tahe „nõrkade reaga“ näidata, et ta on hästi nõudlik, lootes tõsta autoriteeti kolleegide, õpilaste ja nende vanemate silmis.

Statistilised andmed näitavad, et viimastel aastatel on algkooli lõpetajatele „väravad koomale tõmmatud“, s. t. nõrkade arv on kasvanud, mis sellest oleneb, et ükski algkool ei taha, et tema õpilane peaks keskkooli astudes teistest halvem olema.

Algkooli sihid on M. Raua („Kooliuuend.“ nr. 10—35 a.) väga selgesti väljendatud ja sellega peaks iga algkool, iga õpetaja ühinema. Keskkoolil on õigus eksami teel õpilasi valida ja — valigu. Mõne keskkooli astuja (jõukama) pärast ei tohiks algkooli lõpetamiseks enamusele erilisi takistusi teha.

Mõni õpetaja hindamisel võtab arvesse ainult „klassitööd“; teine arvestab ka kodutöödega. Üks annab eesõiguse kirjalikkudele vastustele; teine arvestab ka suuliste vastustega. Üks nõuab maksimumi kõigilt; teine lepib ka miinimumiga; kolmas kohtleb õpilasi individuaalselt: andekamalt nõuab rohkem, andetuid — vähem, aga kõik on vastavalt oma võimele tööle rakendatud. Peaksime arvesse võtma lapse püüdmist, iseloomu, tervist, murranguaegu ja vanemate majanduslikku olukorda.

Peame tõeks võtma, et „koolivaim“ etendab nõrkade rohkuses tähtsat osa. Andmed näitavad, et koolid, mis täiesti ühetaolistes oludes töötavad, mõnikord vägagi erinevad hinnanguis pidevalt.

Õppekavad ei tee küll suuremat takistust hindamisele. Kava on raam, kuhu mahub kunstipärane või lihtne pilt. Võrdleme kaht kooli: üks asub pealinna moodsas koolimajas, teine Petserimaa talupoja hurtsikus. Nad mõlemad töötavad ühe õppekava alusel, kuid usume siiski, et nende üldises tasemes on vahe. Aga kus on nõrkade arv suurem? Andmed kahjuks puuduvad.

Püüe nõrkade rohkusega üldist kooli taset tõsta pole pedagoogiline ning õpilaste ja nende vanemate seisukohalt mitte õiglane. Tase tõuseb iseenesest intensiivse töö tulemusena aeglasel sammul.

Selge, et kindel piir puuduliku ja rahuldava vahel puudub. Paljudel juhtudel oleneb see või teine hinnang õpetaja tahtest ja põhimõttest, s. t. hinnang on õpetaja subjektiivne otsus.

M. Raua poolt toodud nõrkade tabel annab küll üldise nõrkade pildi, kuid palju jääb siiski varju, sest sääli on näidatud, mitmel

õpilasel nõrku oli — kas või üks nõrk. Võtame näiteks VI klassi: õpilasi 8, nõrku 8, s. t. 100%; õppeaineid klassis 10; tähendab, et kahes aines nõrgad puudusid; 8 aines üks nõrk igas on 12,5%. Ja seda ei ole palju; sarnaste tulemustega jääb rahule koolinõunik ja õpetaja; õpilasel on kerge lünka parandada. Suurem õnnetus peitub selles, et mõnes koolis ühe aine nõrkade arv tõuseb 70%. See on juba kohutav ja kurb, sest sel teel võib laste õppimistahe ja püüe hävitatud saada. Raske on vabaneda 5 või rohkemast nõrgast; õpilane kaotab usu enesesse, heidab käega ja jätab end saatuse hoolde.

Oletame, et eelpool mainitud VI kl. igal õpilasel oli 5 nõrka; tabeli järgi saame ikka 100%, aga see viimane 100% on 5 korda halvem kui esimene 100%, kus igal ainult üks nõrk.

Tekib küsimus, mitu nõrka keskmiselt õpilase kohta võib pidada piiriks, mida ületada ei tohiks ükski kool?

Endises vene koolis peeti ühe aine kohta piiriks 30%. Praegu pedagoogiliste küsimuste käsitlemisel loetakse olukord rahuldavaks, kui klassis on 25% nõrku, 50% keskmisi ja 25% häid õpilasi. Väljudes 25% nõrkade arvust iga aine kohta, saame VI klassis, kus 8 õpilast, kokku 20 nõrka ehk $(20:8 =) 2,5$ nõrka keskmiselt õpilasele. Arvan aga, et „keskmine“ võiks siiski väiksem olla — nimelt 2, kui teeme vahet raskemate ja kergemate õppeainete vahel. Esimeste hulka võiksid VI kl. kuuluda: emakeel, matemaatika, looduslugu, maateadus ja ajalugu; teise liiki asetame joonistamise, tööõpetuse, laulmise, võimlemise ja usuõpetuse. Kui esimesele viiele õppeainele piiriks paneme 25%, siis teisele liigile piisaks ehk 12,5%. Sel tingimisel saaksime eelpool mainitud VI kl. nõrku üldse $(2,5 + 1,5 =) 15$; keskmiselt ühele õpilasele $(15:8 =) 1\frac{7}{8}$ või ümmarguselt 2. Seda keskmist võiksidki koolid üldiseks normiks võtta. See tooks palju ühtlust algkoolidesse õpil. hinnangute suhtes. Siis poleks sääraseid suuri lahkuminekuid, nagu näitavad meile allpool esitatud andmed I poolaasta (II veerandi) kohta koolides, mis töötavad võrdlemisi ühetaolistes oludes.

Ühe algkooli kõikide klasside hinnangud on järgmised.

Klass	Õpil. arv kl.	Õpil. arv, kellel oli nõrku	Nõrkade õpil. %	Üldine nõrkade arv kõigis ainetes	Nõrkade kesk. ühele õpilasele
I	48	10	21	19	0,4
II	50	13	26	21	0,4
III	48	11	23	15	0,3
IV	47	8	17	18	0,4
V	41	13	31,7	30	0,7
VI	33	14	42	22	0,7

Näeme, et nõrkade õpilaste arv üheski klassis ei ületa poolt ja nõrkade keskmine ei tõuse üle 0,7, s. t. püsib kaugelt allpool nõrkade piiri (2). Õnnelik kool! Nähtavasti on tal oma kindel nõrkade piir.

Vastandiks sellele koostame algkooli kuus klassi, noppides välja halvemad klassid mitmest koolist.

Nii saame järgmise pildi:

Klass	Õpil. arv	Nõrkade õpilaste		Üldine nõrkade arv kõigis ainetes	Nõrkade keskmine ühele õpilasele
		arv	0/00/0		
I	25	19	76	63	2,5
II	38	29	76,3	45	1,2
III	49	37	76	84	1,7
IV	40	36	90	113	2,8
V	38	26	68,5	49	1,3
VI	39	34	87,2	91	2,4

Nõrkade rohkus üllatab meid protsentuaalselt ja kõrge keskmisega, mis IV klassis ligineb 3.

Kõrgele nõrkade protsendile avaldavad suurt mõju just üksikud õpetajad, märkides tihti kontrastina teistele (mõnikord raskemate ainetes õpetajaile) palju nõrku. Toon vastavaid näiteid mitmest koolist.

II kl. 38 õp. — emak. 5, kod. 1, joon. ja käsit. nõrku ei ole — matem. 23, usuõp. 8, laulm. 8.

II „ 24 „ — emak. n. ei ole, mat. 2 — käs. 5, joon. 3, võiml. 3.

III „ 48 „ — emak. 5, mat. 6 — joon. 9.

III „ 48 „ — emak. 16 — joon. 20.

III „ 37 „ — emak. 2, mat. 6 — käsitöö 9.

IV „ 49 „ — lood. 6, maat. 4, aj. 1 — käs. 13, joon. 11.

IV „ 36 „ — emak. 10, mat. 13 — aj. 24, joon. 17.

IV „ 33 „ — maat. 2, aj. 2 — usuõp. 4.

V „ 28 „ — emak. 4, mat. 3 — lood. 9.

VI „ 45 „ — emak. 3, mat. 5, aj. 2 — lood. 10, maat. 10, j. 11.

VI „ 35 „ — emak. 4, mat. 5 — ajal. 9.

VI „ 39 „ — emak. 16, mat. 16 — lood. 24.

VI „ 22 „ — lood. 3, maat. 1 — usuõp. 8, laulm. 5.

Järeldused: 1) Üksikutes ainetes tuleb ette suuri hüppeid: emak. 10 — ajal. 24; emak. 5 — mat. 23; emak. 3 — joon. 11 jne.

2) Kergemates ainetes tihti rohkem nõrku kui raskemates.

3) Joonistuses tükitakse nõrkadega liialdama.

4) Mõnes koolis ollakse nõrkadega kaunis helde ka usuõpetuses — ligi 25%. Kas ei peleta nõrgad õpilasi usuõpetusest kui vabast ainetest kaugemale?

5) Nõrkade küsimus nõuab reguleerimist.

Õppenõukogud võiksid nõrkade küsimust päevakorda võtta ja vähemalt oma kooli raamides lahendust leida.

Hindame rohkem õpilase püüet ja taht, võimet ja võimalust õppida, et usk enesesse ei kaoks, sest „usk viib võidule“.

Kui kord koolinõunik vihu lahti löi ja peatuma jäi ebaõnnestunud leheküljel, kus siiski hinnang oli märgitud 3 =, pidi õpetaja muigates tunnistama: „See... meeoleolu hoidmiseks...“ Ja koolinõunik sõbralikult ühines õpetajaga lisades: „Meeleolu on peaasi. Sädet ei tohi lasta kustuda.“ Taen, et selle „säde“ säilitamiseks mõned õpetajad kõikide abinõudega hoiduvad puuduliku märkimisest, iseäranis I poolaastal vanemates klassides. Üks õpetaja hindab nii mõndagi rahuldavaks tingimisi. Täiskasvanuid mõistetakse kohtu poolt tingimisi vanggi. Miks ei või siis õpetaja oma õpilast tingimisi hinnata? Ja õpilane kogu klassi ees kirjutab õpetaja taskuraamatusse: „Luban püüda“ — ja nimi alla. Suures enamuses peetakse sõna. Imestust väärrib see, et kaasõpilased, kes tavaliselt hinnangute õigluse suhtes liigagi tundelikud ja armastavad protesteerida, neil juhtudel seda ei tee; paluvad koguni ühe või teise eest.

Kas säärane õpetaja siis üldse puudulikke ei tunnista? Tunnistab. Laiskadele, hooletuile ja neile, kes palju puuduvad, — mitterahuldav ilma pikema jututa. Nende kasuks ka klass oma häält ei tõsta.

Ei taha kahelda, et iga õpetaja on häätahtlik oma õpilase vastu. Näitame neile seda ka oma hinnangutega. Ja õpilane hakkab seda rohkem püüdma ja mõtleb: „Õpetaja, sinu headus on enam kui kõik su teadus!“

Kooliuuendustlaste huviküsimusi.

Joh. Käis.

II. Soove ja ettepanekuid kooliuuendusrühma tegevuse kohta võib jagada 3 liiki: rühma organiseerimine, kooliuuenduslik propagaanda ja tegelikud küsimused.

Rühma organiseerimise alal soovitatakse korduvalt elavat omavahelist mõtteavaldust ja kirjavahetust, omavahelisi koosviibimisi, lähisringide (rakukeste) moodustamist, suvipäevi, õppereise, kursusi.

Eriti huvitav ettepanek organiseerida kooliuuendusmeelsete

keskkooliõpetajate rühm. Praegu on kooliuuenduslaste peres vaid üksikuid keskkooliõpetajaid. Nendest ühe poolt tulebki see ettepanek järgmise põhjendusega:

„Tuleks hakata tõsiselt mõtlema, kuidas parandada tööviise keskkoolis ja gümnaasiumis. On otse kuritegu, mida peavad kannatama meie lapsed praeguse keskkooli esimestes klassides — ja seda rohkem küll õppeviisi kui kavade pärast. Veel hiljuti lõin tagajärjete lahingu „kantsli“ kõrvaldamise pärast klassist („andvat hää ülevaate klassist!“).“

Tähtsaks peetakse tõhusat propagandat kooliuuendusliikumise kasuks, sest vastased siin-säääl „tõstavad pääd“. Soovitatakse ka „vilunud“ pedagoogide valgustamist ja kaasatõmbamist, ühisürituste viimist kõrvalseisjate ridadesse, kohalikkude õpetajateühingute töökava sisustamist kooliuuenduslikus vaimus jm.

Arvan, et propaganda tähtsust üldse on just viimase aasta sündmused kujukalt näidanud (raamatu-aasta, rahvahääletuse ettevalmistus jm.). Hästi sobivad siia ka järgmised sõnad ühest raadio-kõnест: „Ilmas on nimelt niisugune kord, et ka kõige õilsam ning parem vajab kaasaaitamist ja eestvõitlemist, et takistustest läbi murda ning elus lõpulikult maksvusele pääseda ja maksvusel püsida (H. Oidermaa)“.

Kooliuuendusrühma soovitatavate tegelikkude ülesannete hulgast märgime tähtsamad: töökavade, tööjuhatuste, kontrollküsimuste ja testide koostamine, nõuannete õppeainete edukaks käsitluseks, brošüürtööde kaanevõistluse korraldamine, töönaidete (ka käe- kirja proovide) vahetamine (nägu senigi), loengud „metsanurga õpetajaile“; koolitööde näitus maakonnalinnades; väljaspool kooli oleva noorsoo organiseerimise võimaluste uurimine; koduloo ratsionaalne menetlus; kooliuuendusliku kirjanduse (kollektiivne) soetamine jne.

Julgen arvata, et ringküsimus on õnnestunud, sest ta on kooliuuenduslaste huvisid mitmekülgsest selgitanud. Oleks võinud küll rohkem vastuseid saada (vastanud on 39%), kuid praegusel ajal on saavutatud tulemusedki küllaldased. Ka on kasvanud kooliuuenduslaste pere 15 liikme võrra. Et see pere on juba suurearvuline (üle 10% kõigist õpetajaist), on edaspidi arvulisest juurdekasvust tähtsam rühma liikmete aktiveerimine. Kuid iga uus liige on teretulnud.

Missuguseid tegelikke tulemusi võib ringküsimus anda? Seda ei korraldatud muidugi palja uudishimu pärast: esile kerkinud küsimusi tuleb võimalust mööda ka lahendada. „Kooliuuenduslases“

võtame käsitlusele ringküsimumes esitatud probleemid. Kooliuuendusrühma tegevuskava koostamisel peame silmas avaldatud soove (osalt on ka senine tegevus samas sihis arenenud) jne.

Üsna selgesti tundub tarvidus rühma kokkutulekuks tööpäevadele eeloleval suvevaheajal. Eeltööde tegemiseks sooviksin rühmaliikmeilt ettepanekuid järgmistes küsimustes: 1) Kas oleksid otstarbekamad üldised või kohalikud tööpäevad? Viimasel juhul: kui suure piirkonna jaoks? 2) Kus korraldada? 3) Millal? (Juu-nis ei ole võimalik). Mitu päeva võiksid kesta? 4) Kui suurt osavõtumaksu jooksvate kulude katteks peetakse võimalikuks?

Loomulikult tuleks tööpäevi sisustada peamiselt rühmaliikmeil endil algatusreferaatidega, millele järgneks keskustelu. See-pärast palun neid rühmaliikmeid, kes soovivad ettekannetega esi-neda, juba aegsasti (hiljemalt 1. aprilliks s. a.) teatada oma ette-kande teema.

Hõimunurk.

Työvihkot

ovat muodissa, kuten tunnettua. Muuanna maantietotuntina kehoitti opettaja oppilaita liimaamaan maantietovihkoonsa Tasavallan Presidentin kuvan. Se tietysti tehtiinkin. Mutta pikku Martalla ei ollut kuvaa itsellään leikattavaksi, eikä äiti antanut rahaa sellaisen ostamiseenkaan. Mikäpä neuvoksi. Temppu oli yksinkertainen. Mitäpä muuta kuin Martta lähti itse Presidentin luo. (Tämä tapahtui Helsingissä.) Reippain askelin vain läpi vahtisotilaiden. Alakerrassa hän jollekin vastaan tulijalle esitti asiansa. Hänet vietiin adjutantin luo. Tämä oli kovin kiltti „setä“. Taputteli Martta-tyttöstä poskelle, valitteli, että Presidentti-setä ei nyt sattunut kotosalles.

— Mutta kyllä sinun se kuva tietenkin on saatava, virkahti hän.

Ja saikin.

Työvihkot siis saattavat herättää suuriakin ajatuksia ja hämmästyttävää toimintavalmiutta, kun hyvin sattuu.

Eri asia on, ehdittäisiinkö Linnassa kaikille työvihkonkäyttäjille olla yhtä auliita ja „kilttejä“.

Marttaa onnesti — ensimmäisenä! Ja sen hän ansaitsikin omaperäisen ajatuksen keksijänä. Yksikin jälkien seuraaja olisi jo — tautologiaa.

Eläkööt suuret ajatukset!

„Opettajain Lehti“.

Seletusi: *Kuten* — nagu, *kehoittaa* — ergutada, *liimaamaan* — kleepima, *tasavalta* — vabariik, *kuva* — pilt, *mikäpä* — mis siis, *temppu* — temp, *yksinkertainen* — lihtne, *luo* — juurde, *reippain askelin* — nobedal sammul, *hänet* (sihit.) — tema, *kiltti* — pai, *setä* — onu, *linna* — loss, *aulis* — hää-soovilik, *ansaitsi* — teenis, *ajatus* (om.-tuksen) — möte, *keksijä* — leiutaja, *seuraaja* — järgija.

Toimetuse aadress: Tartu, Tähe, 77-3.

Vastutav ja tegevtoimetaja Joh. Käis.

Väljaandja Ü. K. Ü. „Opetaja“, Tallinn, Pühavaimu, 11.